

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

Kraków, dnia 13 kwietnia 2017 r.

Poz. 2805

UCHWAŁA NR XXII/157/17 RADY GMINY MĘDRZECHÓW

z dnia 31 marca 2017 roku

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Mędrzechów na lata 2017 - 2020.

Na podstawie art. 7 ust.1 pkt 9, art. 18 ust. 2 pkt.15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. z 2016 r. Dz. U. poz. 446 z późn. zm.) Art.87. ust. 1, 2, 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. z 2014 r. poz. 1446 z późn. zm.) Rada Gminy w Mędrzechowie uchwała co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Mędrzechów na lata 2017-2020, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Mędrzechów.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od daty jej ogłoszenia w dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego.

Przewodniczący Rady Gminy

Czesław Szarkowski

Załącznik do uchwały nr XXII/157/17
Rady Gminy w Mędrzechowie
z dnia 31 marca 2017 r.

**GMINNY PROGRAM
OPIEKI NAD ZABYTKAMI
DLA GMINY MĘDRZECHÓW
NA LATA 2017 - 2020**

MĘDRZECZOW , marzec 2017**Spis treści:**

1.	Wstęp	3
1.1	Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	
1.2	Podstawa prawna do opracowania gminnego programu opieki.....	4
1.2.1	Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym	
1.2.2	Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.	
2.	Uwarunkowania zewnętrzne opieki nad zasobami dziedzictwa kulturowego	8
2.1	Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce.	
2.2	Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa.	
2.2.2.	Wojewódzki Program Ochrony Dziedzictwa i Krajobrazu Kulturowego Małopolski.	
3.	Położenie, charakterystyka i rys historyczny Gminy Mędrzechów	10
4	Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy Mędrzechów	13
4.1	Zabytki nieruchome.....	14
4.2	Zabytki archeologiczne	16
5.	Ocena stanu dziedzictwa kulturowego Gminy analiza szans i zagrożeń.....	22
6.	Założenia programowe : priorytety, kierunki działań, zadania	23
7.	Źródła finansowania Gminnego Programu Opieki nad zabytkami.....	25
8.	Zasady oceny realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.....	26

-3-

1. Wstęp.

Dziedzictwo kulturowe - zasób rzeczy nieruchomych i ruchomych wraz ze związanymi z nim wartościami duchowymi, zjawiskami historycznymi i obyczajowymi, uznawany za godny ochrony prawnej dla dobra społeczeństwa i jego rozwoju oraz przekazania następnym pokoleniom z uwagi na zrozumiałe i akceptowane wartości historyczne, patriotyczne, religijne, naukowe i artystyczne, mające znaczenie dla tożsamości i ciągłości rozwoju politycznego, społecznego i kulturalnego, dowodzenia prawd i upamiętniania wydarzeń historycznych, kultywowania poczucia piękna i wspólnoty cywilnej.

1.1. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Podstawowym założeniem przedstawionego poniżej „Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Mędrzechów na lata 2017-2020 „ jest ukierunkowanie działań lokalnego samorządu, których celem jest poprawa stanu zachowania i utrzymania środowiska kulturowego. Dla realizacji tego założenia w ostatnich latach kładzie się coraz większy nacisk na aktywizację lokalnych środowisk samorządowych. Lokalna tradycja jest szczególnie cennym dziedzictwem kulturowym, składa się ze splotu wydarzeń i zachowanych pamiątek (stanowiska archeologiczne, zabytki architektury i budownictwa, zabytki ruchome).

Miejscowa historia, oprócz wielkich wydarzeń takich jak sejmiki ziemskie, uczestnictwo w wojnach i powstaniach narodowych, najczęściej dotycząca poszczególnych rodzin czy niewielkich grup mieszkańców, z reguły połączona jest z dziejami regionu czy kraju. Opieka nad dziedzictwem kulturowym powinna zatem leżeć u podstaw budowania nowoczesnego społeczeństwa, świadomego swojej przeszłości, co w oczywisty sposób pomaga definiować tożsamość kulturową jako wartościowy składnik struktury współczesnej cywilizacji.

Istotną rolę w tych działaniach mają do spełnienia samorządy. Ich praca oraz stymulowanie aktywnych środowisk i organizacji społecznych powinna obejmować następujące zagadnienia merytoryczne:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych przeznaczonych na opiekę nad zabytkami;

-4-

- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami,
- wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i i zmianie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W obecnym systemie prawnym wszelkie działania mające na celu ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami w Małopolsce, a w tym na terenie gminy Mędrzechów realizuje Małopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków, kierując Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Krakowie.

1.2 Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

1.2.1. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity z 2016 r. Dz. U. poz. 446 z póź. zm.)

Art. 7. 1. Zaspokojenie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy.

W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

9) kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,

1.2.2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
(tekst jednolity z 2014 r. Dz. U. poz. 1446 z póź. zm.)

Art. 4.

Ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrole stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;

-5-

6) uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art.5.

Opieka nad zabytkami sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega w szczególności na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku:
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku:
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczenia dla historii i kultury.

Art. 6.

1. Ochronie i opiece podlegają bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- c) dziełami architektury i budownictwa,
- d) dziełami budownictwa obronnego,
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- f) cmentarzami,
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji,

2) zabytki ruchome będące w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t.j. Dz.U. z 2012 r. poz. 642),
- f) instrumentami muzycznymi,
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji

-6-

2) zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami,
- d) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Art.7.

Formami ochrony zabytków są:

- 1) wpis do rejestru zabytków
- 2) uznanie za pomnik przyrody,
- 3) utworzenie parku kulturowego,
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Art.18.

1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji (...) strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, (...)

2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust.1, w szczególności:

(...)

- 2). określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
- 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniając opiekę nad zabytkami.

Art.19.

1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) parków kulturowych;

1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, (...) uwzględnia się w szczególności ochronę:

-7-

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych znajdujących w gminnej ewidencji zabytków.

2. W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.

3. W studium i planie, o którym mowa w ust. 1 ustala się w zależności od potrzeb strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Art.22.

(...)

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Art. 32.

1. Kto w trakcie prowadzenia robot budowlanych lub ziemnych odkrył przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem jest obowiązany:

- 1) wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot;
- 2) zabezpieczyć przy użyciu dostępnych środków ten przedmiot i miejsce jego odkrycia;
- 3) niezwłocznie zawiadomić o tym właściwego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest obowiązany niezwłocznie, nie dłużej niż w terminie 3 dni przekazać wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjęte zawiadomienie o którym mowa w ust.1 pkt.3.

Art.33.

1. Kto przypadkowo znalazł przedmiot co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym, jest obowiązany przy użyciu dostępnych środków zabezpieczyć ten przedmiot i oznakować miejsce jego znalezienia oraz niezwłocznie zawiadomić o znalezieniu tego przedmiotu właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest obowiązany niezwłocznie, nie dłużej niż w terminie 3 dni przekazać wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjęte zawiadomienie o którym mowa w ust.1.

Art.81.

1. W trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

2. Dotacja w zakresie określonym w art. 77 może być udzielona do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.

-8-

Art.87.

- 1.(...) wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat (...) gminny program opieki nad zabytkami
- 3.(...) gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje rada gminy po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.
- 4.Programy, o których mowa w ust. 3 są ogłoszone w wojewódzkim dzienniku urzędowym.
5. Z realizacji programów (...) wójt, prezydent miasta) sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy.

2. Uwarunkowania zewnętrzne opieki nad zasobami dziedzictwa kulturowego.

2.1 Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce.

Na nasze dziedzictwo składają się dobra kultury oraz dobra natury. Zabytki jako dobra kultury wytworzone w minionych epokach stanowią integralną część tego dziedzictwa. Ich ochrona należy do obowiązków Państwa co zostało zapisane w art. 5 i art.6 ust.1 i art. 86 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2014 r. poz.1446 z póź. zm.).

Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów. W art. 7 ust.1 pkt. 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. z 2016 r. Dz. U. poz. 446 z póź.zm.) zostały określone zadania własne gminy:

„zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.”

2.2 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi za poziomie województwa.

Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020 jest dokumentem przyjętym Uchwałą Nr XII/183/11 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 26 września 2011 r. i określa uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju województwa. Ustalenia zawarte w wyżej wymienionym dokumencie stanowią podstawę do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa, przez co mają bezpośredni wpływ na zachowanie i poprawę jakości krajobrazu kulturowego.

Obowiązek opracowania strategii został nałożony na województwa w ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, która stanowi również, że strategia województwa powinna uwzględniać następujące cele:

1. pielęgnowanie polskości oraz rozwój i kształtowanie świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej mieszkańców, a także pielęgnowanie i rozwijanie tożsamości lokalnej,
2. pobudzanie aktywności gospodarczej,

-9-

3. podnoszenie poziomu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki województwa,
4. zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń,
5. kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego.

Jak wynika ze wskazań ustawy podstawowa odpowiedzialność samorządu województwa koncentruje się na nowoczesnym rozwoju gospodarczym, szeroko rozumianej sferze kulturowej oraz zrównoważonym gospodarowaniu środowiskiem i przestrzenią.

W systemie zarządzania regionalnego pełni kluczową rolę z jednej strony jako generalny plan postępowania regionalnych władz samorządowych na swoim terenie i narzędzie zarządzania tym procesem, z drugiej zaś strony jako dokument informacyjny i promocyjny oraz narzędzie komunikowania się i współpracy z regionalną społecznością.

2.2.2. Wojewódzki Program Ochrony Dziedzictwa i Krajobrazu Kulturowego Małopolski.

Wojewódzki Program Ochrony Dziedzictwa i Krajobrazu Kulturowego Małopolski został przyjęty Uchwałą Nr XXXVII/469/05 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 3 października 2005 r.

Treść dokumentu dotyczy najtrudniejszych problemów ochrony dziedzictwa kulturowego Małopolski.

Dokument ten ma służyć ochronie, aktywnej rewaloryzacji i lepszemu wykorzystaniu regionalnych zasobów dziedzictwa kulturowego.

Poniżej zostały przedstawione najważniejsze cele strategiczne Wojewódzkiego Programu Ochrony Dziedzictwa i Krajobrazu Kulturowego Małopolski.

CEL STRATEGICZNY I

UTRZYMANIE I ZARZĄDZANIE ZASOBEM REGIONALNEGO DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Priorytet 1. ODNOWA MIEJSKA

Kierunek działań: Rewaloryzacja i rewitalizacja układów urbanistycznych

Priorytet 2. ODNOWA ZASOBÓW WIEJSKICH

Kierunek działań: Odnowa przestrzeni

Kierunek działań: Integracja wartości historycznych i tradycji lokalnych

Priorytet 3. ROZWOJ INSTYTUCJI OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Kierunek działań: Funkcjonalne zarządzanie dziedzictwem

Kierunek działań: Podniesienie poziomu opieki nad zabytkami

CEL STRATEGICZNY II

ODNOWA I KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

Priorytet : KSZTAŁTOWANIE STRUKTUR PRZESTRZENNYCH

Kierunek działań: Kształtowanie spójnej przestrzeni małopolskiej sieci powiązań przyrodniczych,

Kierunek działań : Formułowanie zasad ochrony i kształtowania strefy kulturowej

-10-

CEL STRATEGICZNY III

DZIEDZICTWO ŻYWE, PROMOCJA, EDUKACJA I DOKUMENTACJA WALORÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Priorytet : PROWADZENIE MARKETINGU MAŁOPOLSKIEGO DZIEDZICTWA
KULTUROWEGO

Kierunek działań: Rynkowe zorientowanie regionalnego dziedzictwa kulturowego
Kierunek działań: Świadomość dziedzictwa kulturowego.

3. Położenie, charakterystyka i rys historyczny Gminy Mędrzechów

Gmina Mędrzechów położona jest w północno-wschodniej części województwa małopolskiego w powiecie dąbrowskim.

Według podziału fizyczno-geograficznego położenie gminy przedstawia się następująco:
Prowincja: Podkarpacka, Makroregion: Kotlina Sandomierska, Mezoregion: Równina Nadwiślańska

Gmina od północy poprzez Wisłę graniczy z województwem świętokrzyskim, od zachodu graniczy z gminą Bolesław , od strony wschodniej z gminą Szczucin a od strony południowej graniczy z gminą Olesno i Gminą Dąbrowa Tarnowska
Ukształtowanie terenu i łagodny klimat sprzyjają rozwojowi rolnictwa. Gmina nie posiada przemysłu.

Powierzchnia gminy Mędrzechów wynosi 44.4 km², w skład gminy wchodzi 7 sołectw o zróżnicowanej powierzchni.

Na terenie gminy Mędrzechów znajduje się część (290,88 ha) **Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Wisły** posiadającego atrakcyjne walory przyrodnicze i krajobrazowe.

Lasy ochronne w obrębie leśnym Dąbrowa Tarnowska o powierzchni 298,9 ha w gminie Mędrzechów chronione zarządzeniem Nr 234 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 29 listopada 1996 r. w sprawie uznania za ochronne lasów stanowiących własność Skarbu Państwa są w Zarządzie Państwowego Gospodarstwa leśnego Lasy Państwowe Nadleśnictwo Dąbrowa Tarnowska.

W Mędrzechowie znajduje się **Starorzecze Wisły**, niewielki zbiornik wody o powierzchni około 5 ha, położony wśród zarośli wiklinowych, częściowo zarośnięty roślinnością szuwarowa. Obserwowano tu liczne gatunki ptaków wodno-błotnych.

Rys historyczny:

Badania archeologiczne powiatu dąbrowskiego w tym obszarze Wału Mędrzechowsko-Stupieckiego wskazują, że nie wszystkie okresy kultury są reprezentowane w odkrytym materiale archeologicznym

W publikacjach omawia się tylko mezolit, okres neolitu i początek epoki brązu, kultury łużyckiej, okresy: późnolateński (okres w pradziejach Europy Środkowej i Zachodniej 150/100 l. p.n.e. do pocz. I w.n.e.),wpływów rzymskich oraz wczesno-średniowieczny. Z okresu neolitu i wczesnej epoki brązu na wysokości Mędrzechowa jest pojedyncze znalezisko – wydobyty z dna Wisły topór z rogu jelenia. Kultura łużycka rozwijała się na terenie Polski od r. 1300 – 400 p.n.e. i nie zostawiła na terenie Powiatu Dąbrowskiego zbyt wielu śladów

-11-

Na charakterystyczny materiał natrafiono w 12 miejscowościach, między innymi w Mędrzechowie, którego pochodzi „miecz antenowy”. Ślady kultury pierwotnej w okresie rzymskim znaleziono również w Mędrzechowie. Odkryto tu materiał ceramiczny- fragmenty naczyń toczonych na kole co świadczy, że intensywny rozwój osadnictwa na tym terenie przypada na późny okres rzymski. Badanie okresu wczesnośredniowiecznego na terenie powiatu przynosi odkrycie jednego grodziska, trzech osad otwartych (Bolesław, Delastowice, Jadowniki Mokre) i 18 znalezisk w tym w miejscowości Mędrzechów.

Z okresu średniowiecznego odkryto na terenie Mędrzechowa 2 stanowiska i materiał ruchomy wskazujący na funkcjonowanie tzw. osad otwartych.

Położenie i warunki geograficzne ziem rejonu Mędrzechowa zaważyły na specyfice zajmowania i zasiedlania tego terytorium przez człowieka. Należąc, w większości najpierw do kasztelani, a od XIV w. w większości do powiatu wiślickiego ciążyły one ku staremuto skupieniu osadniczemu na lewym brzegu Wisły. Stamtąd też wyszły zapewne pierwsze fale osadnicze, zajmując tereny nad Wisłą i stopniowo w miarę wzrostu liczby ludności, likwidując obszar leśny, doprowadziły z czasem do zasiedlenia całego terytorium. Proces ten można ująć w dwa zasadnicze etapy, tj: osadnictwo średniowieczne i nowożytno. Etap pierwszy obejmuje czasokres od momentu pierwszych wzmianek źródłowych o istniejących osadach czyli pocz. XVw. do lat trzydziestych XVI w. Zajęte zostały w tym czasie najlepsze, najłatwiejsze do eksploatacji tereny o dobrej glebie w dolinach rzek i ich najbliższym otoczeniu.. Jednocześnie coraz bardziej wydzierano lasom nowe terytoria.

Inny charakter miało osadnictwo drugiego etapu. Począwszy od połowy XVI w., stopniowo, w związku z rozwojem gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej powstaje cały szereg osad, przy czym akcja osadnicza posuwa się nie tylko kosztem dalszej likwidacji powierzchni leśnej, lecz obejmuje także tereny bezleśne w dolinach rzek dotychczas nie zajętych o gorszej często piaszczystej lub bagnistej glebie.

Z bardzo ubogich, dochowanych źródeł, można stwierdzić, iż dopiero w 1389 roku występuje nazwa **Mędrzechów**.

Mędrzechów będący początkowo wsią szlachecką (np. w 1389 r. własność Gotarda) w 1474 r. był w dzierżawie u Krzesza z Kars. Po raz pierwszy jednak wymieniony został jako królewszczyzna w 1533 roku. Mędrzechów jako wieś królewska, należał do podrzęctwa (tj. dobra podlegającego np. królowi, opactwu, rycerstwu, itp.) nowokorczyńskiego.

W okresie XV – XVI wieku po zmniejszeniu się domeny monarszej, nastąpiła stabilizacja i rozwój podrzęctw. Podrzęctwo nowokorczyńskie przekształciło się w XVI w. w starostwo, którego część leżała na lewym brzegu Wisły.

Na terenie obecnego Powiatu dąbrowskiego, obok wymienianych takich wsi jak: Borusowa, Kozłów, Samocice, wymieniany jest i Mędrzechów.

W 1374 r., Mędrzechów posiadał most na Wiśle, oraz "części pól na lewym brzegu". O istnieniu tego mostu brak dalszych danych jednakże znaczenie tej miejscowości w ruchu handlowym potwierdza lustracja z 1533r., stwierdzająca, że kupcy przepędzający woły dają staroście nowokorczyńskiemu tytułem opłaty m.in. pieprz, oraz fakt, że w roku 1585 zorganizowano w położonym koło Mędrzechowa nad Wisłą

-12-

w Kupieninie przewóz promowy..

Kiedy wymieniony przewóz przestał działać nie wiadomo, jedynie lustracja z 1765 r. podaje, że *"bywał pod tąż wsią przewóz na Wiśle promowy dla ludzi na roboty przechodzących z wsi starościąńskich do folwarków, który... zaginał"*. Wisła w tym czasie była dla mieszkańców okolic Mędrzechowa przekleństwem. O zalewaniu pól i łąk wspomina Długosz i królewscy lustratorzy.

Okolo roku 1612-1615 następuje podział Starostwa nowokorczyńskiego, z którego wydzielono tzw. ekonomię wiślicką. Przekształciła się ona później w starostwo. W skład tego starostwa wchodziło 27 wsi.

W okresie 1530 – 1660 uważanym za bardzo istotny w rozwoju osadnictwa, posiadamy pierwszą z 1555 roku wzmiankę o Kupieninie, niedawno przedtem założonym bo jeszcze w roku 1556 określanym mianem nowej wsi "villa nova Kopienin" i zamieszkałym wówczas przez dwie rodziny chłopskie, a w roku 1564 już przez 6 rodzin kmiecych i 8 chaupniczych. W tym czasie w lasach koło Mędrzechowa powstaje nowa osada, wymieniona w roku 1572 jako "Glinka na novim korzeniu", tj., dzisiejsza Glinka część Mędrzechowa. Rejestr poborowy z 1577 roku wymienia Bór Grądzki. Na początku XVII wieku zostaje lokowana Wola Mędrzechowska, w 1635 Wólka Grądzka, w 1664 r., Kopacz i Jastki (dziś Jaszki część Wójciny), a okolo 1749 r. Podkalenie (część Mędrzechowa).

Mapa Miega z lat 1779-1782 podaje powstanie Błoni Mędrzechowskich (obecnie tzw. Zagórskie Błonie – część Mędrzechowa) i Bór Mędrzechowski. Tereny wokół wsi pokrywały lasy.

Okres 1661-1772, lata potopu szwedzkiego, nie wstrzymały na długo dalszej akcji osadniczej na tym terenie. Również sytuacja gospodarcza Mędrzechowa uległa znacznej poprawie w XVI w. Polska, w 1466 roku odzyskała po drugim pokoju toruńskim Pomorze Gdańskie, a wraz z nim ujście Wisły. Rzeka stała się głównym traktem komunikacyjnym w Polsce. Spławiano nią zboże, produkty żywnościowe i drewno na eksport. Odkrycie Ameryki podzieliło Europę na dwie części na linii Łaby. Przemysłową - zachodnią, która potrzebowała żywności (głównie zboża) i wschodnią - która mogła tą żywność dostarczać. Wzrosły ceny ziarna, a to skłoniło szlachtę do intensyfikacji produkcji. Zaczęła ona masowo zakładać folwarki pańszczyźniane, początkowo na ziemiach zajętych od sołtysów, a następnie zagospodarowując pustkowia i karczując lasy. Tak działo się również w okolicach Mędrzechowa.

Mędrzechów w XVI wieku, słynął z hodowli bydła, sprzedawanego na targach w Żabnie i Dąbrowie.

Mędrzechów należał do parafii w Bolesławiu i dopiero w 1917 roku biskup Leon Wałęga utworzył tu samodzielną ekspozyturę tej parafii.

W I połowie XIX wieku Mędrzechów wchodził w skład dóbr Potockich, należał do hr. Adama Potockiego. Posiadał on 16 wsi, m/In Mędrzechów. W XIX wieku Adam Potocki, przywódca konserwatystów krakowskich, miał znaczne posiadłości. W 1872 roku po jego śmierci majątek przejął jego syn Artur. Adam Potocki zaplanował budowę Kaplicy we wsi Mędrzechów, budując równocześnie kościół w Krzeszowicach. Te plany zrealizowała - po jego śmierci - jego żona Zofia. Tak w roku 1844 Potoccy budują w Mędrzechowie Kaplicę (dworską) pod wezwaniem NMP Niepokalanie Poczętej, aby służyła miejscowej ludności. Przez 20 lat Msze św. odprawiają kapłani z Bolesławia, a od roku 1846 - 82 stałym kapelanem jest

-13-

Ks. Marcei Zaręba. Potoccy dbali także o oświatę tutejszego ludu. Wybudowali szkołę, pomagali chcącej się uczyć młodzieży.

W 1934 roku Mędrzechów w wyniku reformy administracyjnej stał się gminą zbiorową. W skład jej wchodziło 12 gromad. W okresie międzywojennym Mędrzechów rozwijał się. Była tutaj szkoła, poczta stacja kolejowa, Kasa Stefczyka, mleczarnia, spółka sprzedająca maszyny rolnicze, cegielnia i składnica kółek rolniczych. Funkcjonowało tutaj również 6 sklepów i 5 szynków.

4. Zasoby dziedzictwa kulturowego i krajobrazowego.

Dziedzictwo kulturowe jest elementem, który wpływa na stworzenie więzi z miejscem zamieszkania, wzmacnia poczucie tożsamości i historycznej przynależności do danego obszaru, umacnia odrębności wyjątkowość danej społeczności.

Na nasze dziedzictwo składają się dobra kultury oraz dobra natury.

Zabytki jako dobra kultury wytworzone w minionych epokach stanowią integralną część tego dziedzictwa. Zasoby kulturowe są świadectwem historii i tradycji danego terenu. Zabytki, cenne pamiątki historyczne powinny być odnawiane i odpowiednio wyeksponowane. Obiekty zabytkowe są częścią dziedzictwa historycznego, które powinno zostać przekazane nie tylko kolejnym pokoleniom, ale również osobom spoza regionu w celu zrozumienia życia i mentalności danej społeczności.

Na zasoby kulturowe składają się obiekty sakralne, nieliczne dwory, budynki użyteczności publicznej, mieszkalne i gospodarcze. Ważnymi elementami krajobrazu kulturowego świadczącymi o bogatej historii są miejsca pamięci i cmentarze, a także nieodłącznie związane z krajobrazem kapliczki i krzyże przydrożne.

Zasoby substancji zabytkowej na terenie Gminy Mędrzechów są skromne a poziom ich wartości kulturowych niezbyt duży.

Z terenu Gminy Mędrzechów do rejestru zabytków wpisana jest tylko jedna kamienna figura „Najświętsze Serce Pana Jezusa” z 1909 r. w Kupieninie.

Obejmuje w całości figurę Chrystusa wraz z dwukondygnacyjnym cokołem z inskrypcjami od frontu: „FUNDACJA GMINY KUPIENIN/1909/ SERCE JEZUSA BOGA UWIELBIENIE/KARCZMA TU BYŁA LUDU ZGORSZENIEM” oraz ‘NAŚWIĘTSZE SERCE/PANA JEZUSA/ZMIŁUJ SIĘ/ NAD NAMI’ i półkolistymi płycznami z płaskorzeźbami: św. Wojciecha i Izydora Oracza oraz formę blaszanego zadaszania z krzyżem.

W gminnej ewidencji zabytków znajdują się:

2 kościoły, 2 cmentarze parafialne, 1 leśniczówka, 1 dworek oficjalisty, 1 budynek mieszkalno –sklepowy, obecnie dom ludowy i siedziba Gminnej Biblioteki oraz 2 sklepy, 1 obelisk, 2 domy, 1 chałupa, 2 figury poległych, 7 figur przydrożnych, 2 kapliczki przydrożne oraz 123 stanowiska archeologiczne.

-14-

4.1 Zabytki nieruchome**Wykaz Zabytków Nieruchomych**

Lp	Obiekt	Miejscowość	Powstanie rok/wiek	Nr w rejestrze	Data wpisu
1	Dworek Oficjalisty	Mędrzechów	2/4 XIX w.		
2	Leśniczówka	Mędrzechów	XIX//XX w		
3	Budynek mieszkalno-Sklepowy-obecnie Dom Ludowy z Gminną Biblioteką	Mędrzechów	20-XX w.		
4	Kościół Par. P.W. NMP Królowej Polski	Mędrzechów	1844	A-1409/M	07-04-2014
5	Cmentarz Parafialny	Mędrzechów	1937		
6	Kościół Par. P.W. NMP Wniebowziętej	Wola Mędrzechowska	1936		
7	Cmentarz Parafialny	Wola Mędrzechowska	1939		
8	Dom Nr 45	Wójcina	k. XIX w.		
9	Dom Nr 5	Mędrzechów	4/4 XIX w.		
10	Chałupa Nr 81	Grądy	1923		
11	Figura Poległych	Mędrzechów	20/30- XX w.		
12	Obelisk	Grądy	1930		
13	Figura św. Tomasza	Mędrzechów	1766		
14	Figura Kamienna	Kupienin	1909	B-179/M	16-02-2010
15	Figura Poległych	Kupienin	1933		
16	Figura	Kupienin	1836		
17	Kapliczka na postumencie	Mędrzechów	1912		
18	Figura	Mędrzechow	1948		
19	Kapliczka Murowana	Grądy	1869		
20	Figura Matki Boskiej	Wólka Grądzka	1906		
21	Figura	Wólka Grądzka	1945		
22	Figura	Wola Mędrzechowska	1954		

-15-

Krótką charakterystyką zabytków w gminnej ewidencji o najwyższym znaczeniu :

1. Kościół w Mędrzechowie ma charakter eklektyczny. Został wybudowany w 1917 r. z cegły, później otynkowany i pokryty blachą miedzianą. W części wschodniej korpusu można zauważyć z łatwością pozostałości kaplicy z 1844 r. z wieżą dobudowaną w 1948 r., nakrytą hełmem z prostą latarnią. Na wieży zawieszono trzy dzwony. Obok prezbiterium znajdują się dwie przybudówki zakrystyjne. Wnętrze jest trzynawowe, bazylikowe, nakryte pozornymi sklepieniami, z prezbiterium zamkniętym półkoliście, w którym znajduje się neoromańska nastawa ołtarzowa wykonana w 1921 r.

2. Cmentarz parafialny w Mędrzechowie został otwarty w 1925 r. po wydaniu dekretu erekcyjnego parafii w Mędrzechowie na powierzchni 0.48 ha. Nic tak nie wiąże przeszłości z teraźniejszością jak mogiły zmarłych. Wyznaczają one ciągłość historyczną rodzin, pokoleń, wreszcie narodów i państw. Grób i cmentarz był pierwszym i najstarszym symbolem kulturowym. Na cmentarzu znajduje się zbiorowa mogiła żołnierzy radzieckich, którzy w 1945 r. zginęli na terenie parafii.

3. Figura św. Tomasza należy do najstarszych w parafii. Została wniesiona w 1766 r., według tradycji jako fundacja wotywna rządcy dworskiego. Posąg św. Tomasza wykonany z kamienia w stylu barokowym jest umieszczony na gzymsowanym postumencie, osłoniętym nowszym blaszanym zadaszeniem.

4. Dworek oficjalisty wybudowany w końcu XIX w.

5. Leśniczówka wybudowana na przełomie XIX/XX w

-16-

4.2 Zabytki archeologiczne

Zabytek archeologiczny to „zabytek nieruchomy będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów lub zabytek ruchomy, będący tym wytworem „ (art. 3 pkt. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Miejscami szczególnej koncentracji pozostałości pradziejowego i średniowiecznego osadnictwa na terenie gminy Mędrzechów są rozległe wały piaszczyste ułożone równoleżnikowo. Pas południowy w rejonie wsi Grądy i dalej ku wschodowi oraz północy, którego kulminacja leży na terenie wsi Mędrzechów. Formy te stanowią dominujące elementy rzeźby terenu, były miejscami szczególnie atrakcyjnymi dla osadnictwa w przeszłości.

Stanowiska archeologiczne to materialne ślady działalności ludzi. W obrębie stanowiska archeologicznego grupują się zazwyczaj pozostałości licznych powstających i zamierających kolejno osad czy cmentarzysk. Stanowią one podstawowe, a często wręcz jedyne źródło wiedzy o najdawniejszej przeszłości naszych ziem. Nawet dla późniejszych czasów, poczynając od średniowiecza, wyniki badań archeologicznych stanowią cenne uzupełnienie przekazów pisanych

Łącznie z obszaru gminy pochodzi 123 stanowiska archeologiczne.

Pod względem funkcji wyróżniono 76 pozostałości osad oraz 115 śladów osadnictwa.

Podział chronologiczny punktów osadniczych to:

- schyłkowy paleolit	- 1
- mezolit	- 2
- neolit	- 28
- epoka kamienia	- 52
- epoka brązu	- 17
- młodszy okres przedrzymski	- 1
- okres rzymski	- 13
- prahistoria	- 36
- wczesne średniowiecze	- 11
- późne średniowiecze	- 22
- czasy nowożytne	- 5
- chronologia nieokreślona	- 2

Obszar gminy w całości przebadano według metody Archeologicznego Zdjęcia Polski. Metoda ta polega na ewidencji wszystkich śladów działalności człowieka we wczesnych okresach. Stanowiska archeologiczne koncentrują się głównie w Mędrzechowie, Grądach i Wólce Grądzkiej.

Lp.	Miejsco wość	Nr obszar u AZP	Nr stanow iska w miejsc owości	Nr stanowis ka na obszarze	Chronologia	Typ	Uwagi
-----	-----------------	--------------------------	---	--	-------------	-----	-------

WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH – STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE

1	Grądy	98-66	1	1	epoka kamienia, prahistoria wczesne średniowiecze	śląd osadnictwa, osada	
2	Grądy	98-66	2	2	neolit, epoka brązu, późne średniowiecze	śląd osadnictwa, osada	
3	Grądy	98-66	3	3	epoka kamienia, epoka brązu, późne średniowiecze	śląd osadnictwa, osada	weryfikacja negatywna
4	Grądy	98-66	4	4	prahistoria	osada	weryfikacja negatywna
5	Grądy	98-66	5	5	wczesne średniowiecze	śląd osadnictwa	nie zlokalizowane
6	Grądy	98-66	6	6	neolit,epoka brązu, OWR	śląd osadnictwa, osada	
7	Grądy	98-66	7	28	prahistoria	śląd osadnictwa	
8	Grądy	98-66	8	29	epoka kamienia	śląd osadnictwa	
9	Grądy	98-66	9	30	neolit, prahistoria	śląd osadnictwa, osada	
10	Grądy	98-66	10	31	prahistoria	śląd osadnictwa	
11	Grądy	98-66	11	32	neolit, prahistoria, wczesne średniowiecze	śląd osadnictwa	
12	Grądy	98-66	12	33	epoka kamienia	śląd osadnictwa	
13	Grady	98-66	13	34	prahistoria	śląd osadnictwa	
14	Grady	98-66	14	35	epoka kamienia	śląd osadnictwa	
15	Grądy	98-66	15	36	epoka kamienia	śląd osadnictwa	
16	Grądy	98-66	16	37	neolit, prahistoria	śląd osadnictwa, osada	
17	Grądy	98-66	17	38	neolit, prahistoria	śląd osadnictwa, osada	
18	Grądy	98-66	18	39	prahistoria	śląd osadnictwa	
19	Grądy	98-66	19	40	nowożytna	osada	
20	Grądy	98-66	20	41	epoka kamienia,prahistoria wczesne średniowiecze	śląd osadnictwa	
21	Grądy	98-66	21	42	prahistoria	śląd osadnictwa	
22	Grądy	98-66	22	43	epoka brązu, późne średniowiecze	śląd osadnictwa, osada	
23	Grądy	98-66	23	44	epoka brązu	osada	
24	Grady	98-66	24	45	neolit	śląd osadnictwa	
25	Grady	98-66	25	46	epoka kamienia, POR	śląd osadnictwa	
26	Grady	09-66	26	47	paleolit schyłkowy, prahistoria	śląd osadnictwa	
27	Grądy	98-66	27	48	prahistoria, późne średniowiecze	osada	
28	Grądy	98-66	28	49	późne średniowiecze	osada	
29	Grądy	98-66	29	50	poźne sredniowiecze	osada	
30	Grądy	98-66	30	51	poźne średniowiecze	osada	
31	Grądy	98-66	31	52	neolit	śląd osadnictwa	
32	Grądy	98-66	32	53	wczesne średniowiecze, późne średniowiecze	śląd osadnictwa osada	
33	Grądy	98-66	33	54	epoka kamienia	śląd osadnictwa	
34	Grądy	98-66	34	55	wczesne średniowiecze, późne sredniowiecze	śląd osadnictwa, osada	
35	Grądy	98-66	35	57	neolit	śląd osadnictwa	
36	Grądy	98-66	36	58	wczesne średniowiecze	śląd osadnictwa	
37	Grądy	98-66	37	59	mezolit	śląd osadnictwa	
38	Grady	98-66	38	60	prahistoria, neolit	śląd osadnictwa, osada	
39	Grądy	98-66	39	64	epoka kamienia	śląd osadnictwa	
40	Grądy	98-66	40	65	epoka kamienia	śląd osadnictwa	

41	Medzrechów	98-66	1	7	nieokreślona	osada	weryfikacja negatywna
42	Mędrzechów	98-66	2	8	epoka kamienia, neolit, epoka brązu, prahistoria MOP, OWR, późne średniowiecze	ślady osadnictwa, osada	
43	Mędrzechów	98-66	3	9	prahistoria OWR, wczesne średniowiecze	osada	
44	Mędrzechów	98-66	4	10	epoka brązu OWR, wczesne średniowiecze, późne średniowiecze	osada	
45	Mędrzechów	98-66	5	11	neolit, prahistoria, późne średniowiecze	osada	
46	Mędrzechów	98-66	6	12	epoka kamienia, późne średniowiecze nowożytna	ślady osadnictwa, osada	
47	Mędrzechów	98-66	8	13	epoka brązu, OWR, nowożytna osada	osada	weryfikacja negatywna
48	Mędrzechów	97-66	9	10	epoka kamienia	ślady osadnictwa	
49	Mędrzechów	97-66	10	11	prahistoria	ślady osadnictwa	
50	Mędrzechów	97-66	11	12	epoka kamienia	ślady osadnictwa	
51	Mędrzechów	97-66	12	29	OWR, nowożytna	osada	weryfikacja negatywna
52	Mędrzechów	98-66	13	30	epoka kamienia	ślady osadnictwa	
53	Mędrzechów	98-66	14	21	epoka kamienia	ślady osadnictwa	
54	Mędrzechów	98-66	15	22	neolit, prahistoria, epoka brązu, OWR wczesne, średniowiecze, średniowiecze średnie,	ślady osadnictwa osada	
55	Mędrzechów	98-66	16	23	epoka kamienia epoka brązu, OWR, prahistoria, późne średniowiecze	ślady osadnictwa osada	
56	Mędrzechów	98-66	17	24	epoka brązu, późne średniowiecze	osada	
57	Mędrzechów	98-66	18	25	epoka brązu, późne średniowiecze	osada	
58	Mędrzechów	98-66	19	26	epoka brązu, OWR	osada	
59	Mędrzechów	98-66	20	27	późne średniowiecze	osada	
60	Mędrzechów	98-66	21	66	epoka kamienia	ślady osadnictwa	
61	Mędrzechów	98-66	22	67	epoka kamienia	ślady osadnictwa	
62	Mędrzechów	98-66	23	68	wczesne i późne średniowiecze	ślady osadnictwa	
63	Mędrzechów	98-66	24	69	prahistoria, OWR, późne średniowiecze	ślady osadnictwa, osada	
64	Mędrzechów	98-66	25	70	epoka kamienia	ślady osadnictwa	
65	Medzrechów	98-66	26	71	epoka kamienia	ślady osadnictwa	

	chow						
66	Mędrzechów	98-66	27	72	neolit	śląd osadnictwa	
67	Mędrzechów	98-66	28	73	prahistoria, późne średniowiecze	śląd osadnictwa, osada	
68	Mędrzechów	98-66	29	74	prahistoria	śląd osadnictwa	
69	Mędrzechów	98-66	30	75	epoka kamienia	śląd osadnictwa	
70	Mędrzechów	98-66	31	76	epoka kamienia	śląd osadnictwa	
71	Mędrzechów	98-66	32	77	późne średniowiecze	osada	
72	Mędrzechów	98-66	33	78	prahistoria, późne średniowiecze	śląd osadnictwa, osada	
73	Mędrzechów	98-66	34	85	epoka kamienia	śląd osadnictwa	
74	Wola Mędrzechowska	98-66	1	79	epoka kamienia	śląd osadnictwa	
75	Wola Mędrzechowska	98-66	2	80	neolit	śląd osadnictwa	
76	Wola mędrzechowska	98-66	3	81	epoka kamienia	śląd osadnictwa	
77	Wola Mędrzechowska	98-66	4	82	epoka kamienia	śląd osadnictwa	
78	Wola Mędrzechowska	98-66	5	93	epoka kamienia	śląd osadnictwa	
79	Wola Mędrzechowska	98-66	6	96	neolit	osada	
80	Wola Mędrzechowska	98-66	7	97	epoka kamienia, prahistoria, wczesna epoka brązu	śląd osadnictwa, osada	
81	Wola Mędrzechowska	98-66	8	98	epoka kamienia	śląd osadnictwa	
82	Wola Mędrzechowska	98-66	9	99	prahistoria	osada	
83	Wola Mędrzechowska	98-66	10	100	neolit	śląd osadnictwa	
84	Wola	98-67	11	1	neolit	śląd osadniczy	

	Mędrzechowska						
85	Wola Mędrzechowska	98-67	12	2	prahistoria, nowożytna	śląd osadniczy	
86	Wola Mędrzechowska	98-67	13	3	nowożytna	śląd osadniczy	
87	Wola Mędrzechowska	98-67	14	7	epoka kamienia	śląd osadniczy	
88	Wola Mędrzechowska	98-67	15	11	epoka kamienia, nowożytna	śląd osadniczy	
89	Wola Mędrzechowska	98-67	16	12	epoka kamienia, nowożytna osadniczy	śląd osadniczy	
90	Wola Mędrzechowska	98-67	17	13	epoka kamienia	śląd osadniczy	
91	Wólka Grądzka	98-66	1	15	epoka kamienia	śląd osadnictwa	weryfikacja negatywna
92	Wólka Grądzka	98-66	2	56	neolit	śląd osadnictwa	
93	Wólka Grądzka	98-66	3	61	prahistoria	śląd osadnictwa	
94	Wólka Grądzka	98-66	4	62	neolit	śląd osadnictwa	
95	Wólka Grądzka	98-66	5	63	neolit	śląd osadnictwa	
96	Wólka Grądzka	98-66	6	83	epoka kamienia	śląd osadnictwa	
97	Wólka Grądzka	98-66	7	84	neolit, prahistoria	śląd osadnictwa	
98	Wólka Grądzka	98-66	8	86	neolit, prahistoria	śląd osadnictwa	
99	Wólka Grądzka	98-66	9	87	neolit	osada	
100	Wólka Grądzka	98-66	10	88	epoka kamienia, prahistoria	śląd osadnictwa	
101	Wólka Grądzka	98-66	11	89	neolit, prahistoria, wczesna epoka brązu	śląd osadnictwa osada	

102	Wólka Grądzka	98-66	12	90	epoka kamienia	śląd osadnictwa	
103	Wólka Grądzka	98-66	13	91	epoka kamienia	śląd osadnictwa	
104	Wólka Grądzka	98-66	14	92	epoka kamienia prahistoria	śląd osadnictwa	
105	Wólka Grądzka	98-66	15	94	epoka kamienia	śląd osadnictwa	
106	Wólka Grądzka	98-66	16	95	mezolit	śląd osadnictwa	
107	Wólka Grądzka	98-66	17	101	neolit	śląd osadnictwa	
108	Wólka Grądzka	98-66	18	102	epoka kamienia	śląd osadnictwa	
109	Wólka Grądzka	98-66	19	103	neolit	śląd osadnictwa	
110	Wólka Grądzka	98-66	20	104	epoka kamienia	śląd osadnictwa	
111	Wólka Grądzka	98-66	21	105	epoka kamienia	śląd osadnictwa	
112	Wólka Grądzka	98-66	22	106	epoka kamienia, POR	śląd osadnictwa	
113	Odmęt	97-66	1	18	epoka kamienia	śląd osadnictwa	
114	Kupienin	97-66	1	13	epoka kamienia	śląd osadnictwa	
115	Wójcina	97-66	1	19	epoka kamienia, prahistoria nowożytna	śląd osadnictwa, osada	
116	Wójcina	97-66	2	14	epoka kamienia	śląd osadnictwa	
117	Wójcina	97-66	3	15	epoka kamienia	śląd osadnictwa	
118	Wójcina	97-66	4	16	epoka kamienia, prahistoria, epoka brązu	śląd osadnictwa	
119	Wójcina	97-66	5	17	epoka kamienia	śląd osadnictwa	
120	Wójcina	97-66	6	20	neolit	osada	
121	Wójcina	97-66	7	21	neolit	śląd osadnictwa	
122	Wójcina	97-66	8	22	epoka kamienia	śląd osadnictwa	
123	Wójcina	97-66	9	23	epoka kamienia	śląd osadnictwa	
124							
125							
126							
127							

-20-

Spośród stanowisk archeologicznych 15 uznano za szczególnie interesujące tj:

1 – we wsi Grądy

- * stanowisko nr 2 - osada wielokulturowa – kultury łużyckiej z późnego średniowiecza ślady osadnictwa kultury pucharów lejkowatych,
- * stanowisko nr 6 - osada wielokulturowa z materiałami z epoki brązu okresu rzymskiego i neolitu,
- * stanowisko nr 9 - osada prehistoryczna, na której rozorywane są obiekty archeologiczne,
- * stanowisko nr 16 - osada prehistoryczna, z powierzchni pochodzi m.in. fragment naczynia z czasów neolitu,

2 – we wsi Mędrzechów

- * stanowisko nr 2 - rozległa osada wielokulturowa – epoka kamienia, brązu, prahistoria, kultury przeworskiej z okresu przedrzymskiego i rzymskiego – ceramika z czasów neolitu,
- * stanowisko nr 3 - osada wielokulturowa – epoka brązu, kultury Przeworskiej z okresu rzymskiego i wczesnośredniowieczna- z rozorywanymi obiektami archeologicznymi,
- * stanowisko nr 4 - osada wielokulturowa- epoka brązu, kultury Przeworskiej z okresu rzymskiego, wczesno i późnośredniowieczna,
- * stanowisko nr 15 - osada wielokulturowa – epoka brązu, okres rzymski, wczesne i późne średniowiecze, ślad osadnictwa z neolitu,
- * stanowisko nr 16 - osada wielokulturowa -epoka brązu, okres rzymski, prahistoria, późne średniowiecze, ślady osadnictwa z epoki kamienia,
- * stanowisko nr 17 – osada wielokulturowa – epoka brązu, prahistoria, wczesne średniowiecze, ślady osadnictwa z epoki kamienia i okresu rzymskiego,
- * stanowisko Nr 18- osada- kultury łużyckiej

-21-

3 – we wsi Wólka Grądzka

- 21 -

* stanowisko nr 9 - osada neolityczna,

* stanowisko nr 11 – osada wielokulturowa bardzo interesująca, gdzie wyróżniono materiały neolityczne, prehistoryczne oraz grocik sercowaty i ceramikę z wczesnej epoki brązu,

4 – we wsi Wójcina

* stanowisko nr 1 – osada nowożytna, ślady osadnictwa epoki kamienia i prahistoryczna – stwierdzono obecność rozorywanych skupisk ceramiki.

* stanowisko nr 6 – osada neolityczna

-22-

5 Ocena stanu dziedzictwa kulturowego Gminy, analiza szans i zagrożeń

Analiza szans i zagrożeń oraz mocnych i słabych stron wynikająca z oceny stanu dziedzictwa kulturowego i uwarunkowań jego ochrony oraz realizowanej przez gminę Medrzechów polityki rozwoju przestrzennego i społeczno- gospodarczego przedstawia się następująco:

Mocne strony:

- walory krajobrazowe i przestrzenne Gminy
- dobre rozpoznanie zasobów dziedzictwa kulturowego z terenu gminy,
- uwzględnienie ochrony dziedzictwa kulturowego w planowaniu przestrzennym i w programach prorozwojowych Gminy

Słabe strony:

- zasoby substancji zabytkowej są skromne, a poziom wartości kulturowych niezbyt duży,
- brak obiektów wpisanych do rejestru zabytków,
- zły stan zachowania najstarszych obiektów zabytkowych i związane z tym małe możliwości właścicieli z uzyskaniem środków finansowych na remont tych obiektów,
- ubytek zabytków nieruchomości z rejestru na skutek zniszczenia, wyburzenia,
- istniejąca grupa zabytków drewnianych wymagających dużego nakładu na prace remontowe,
- niedostateczna edukacja o wartościach dziedzictwa kulturowego wśród mieszkańców,
- brak dofinansowania do projektów dotyczących remontów, brak lub niska wiedza o prawnych zobowiązaniach właścicieli do należytego utrzymania obiektów,
- zanikanie tradycyjnej sztuki budowlanej i form budowlanych oraz zanik stosowania tradycyjnych materiałów.

Szanse:

- działanie zmierzające do zatrzymania degradacji zasobów dziedzictwa kulturowego,
- współfinansowanie prac remontowych, konserwatorskich
- rozwój współczesnej sztuki ludowej opartej na tradycji, podtrzymanie obrzędowości ludowej i ochrona ginących zawodów,
- stworzenie warunków do wykorzystania zasobu dziedzictwa materialnego na potrzeby funkcji kulturowych i edukacyjnych,- rozszerzenie współpracy międzyregionalnej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego
- wysoka aktywność administracji samorządowej w pozyskiwaniu środków pozabudżetowych,

-23-

- wzrost dotacji na prace z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami
- stworzenie i promocja lokalnych wzorców architektonicznych nawiązujących do tradycji miejsca,
- pozytywna rola Kościoła w dziedzinie ochrony zabytków.

Zagrożenia:

- postępująca degradacja obiektów zabytkowych wskutek ograniczonego inwestowania
- utrudnienia w pozyskiwaniu środków na ochronę i zachowanie zabytków,
- brak środków finansowych w stosunku do potrzeb na ochronę zabytków,
- niewystarczająca współpraca państwa i samorządu terytorialnego na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego dla rozwoju lokalnego.

6. Założenia programowe: priorytety, kierunki działań i zadania

Priorytet I. Sprawowanie opieki nad zachowanymi zabytkami.

Kierunek działań:

Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.

Zadania:

Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na zabezpieczenie i utrzymanie zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie zabytków będących własnością gminy / obecny dom ludowy w Mędrzechowie, kamienna figura w Kupieninie/ ,

Pomoc właścicielom obiektów zabytkowych w pozyskaniu środków zewnętrznych na odnowę zabytków.

Kontrola stanu zachowania i przeznaczenia zabytków.

Wpis do rejestru zabytków o najwyższym znaczeniu w gminie.

-24-

Priorytet II. Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego

Kierunek działań:

Inwentaryzacja obiektów malej infrastruktury sakralnej (kapliczki i krzyże przydrożne)

Zadania:

Dokonanie przeglądu obiektów w sołectwach z udziałem rad sołeckich.

Uzyskanie informacji na temat historii obiektów.

Utworzenie kart adresowych dla nowych zinwentaryzowanych obiektów.

Priorytet III. Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

Kierunek działań: zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego.

Zadanie: konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej, porządkowanie i uzupełnianie zabudową istniejącego układu przestrzennego za szczególną troską o przestrzenie publiczne- kreowanie wnętrza urbanistycznych.

Zadanie: ochrona stanowisk archeologicznych sprowadzająca się do badań sondażowo-wykopaliskowych w trakcie prowadzenia prac budowlano- ziemnych na terenach lokalizacji stanowisk oraz – w razie potrzeby- zapewnienie warunków dla stałego nadzoru archeologicznego.

Zadanie zachowanie ciągłości kulturowej poprzez pielęgnowanie niematerialnego dziedzictwa kulturowego: tradycji, obrzędów, lokalnego folkloru

Zadanie: kształtowanie atrakcyjnego wizerunku gminy przy równoczesnym uwzględnieniu potrzeby wielostronnego rozwoju gospodarczego oraz poprawy jakości życia mieszkańców.

Priorytet IV. Promocja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego gminy Mędrzechów.

Kierunek działań: Ułatwienie dostępu do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy.

Zdanie: udostępnienie gminnej ewidencji zabytków oraz Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Mędrzechów na lata 2017-2020 w Internecie.

-25-

7. Źródła finansowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.

Przyjmuje się następujące rodło finansowania:

- budżet gminy,
- środki własne właścicieli obiektów zabytkowych,
- obiekty sakralne – środki własne parafii, darowizny,
- środki zewnętrzne.

-26-

8. Zasady oceny realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Program został opracowany na okres czterech lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych dokumentów planistycznych i aktów prawa miejscowego. Co dwa lata Wójt Gminy Mędrzechów będzie sporządzał sprawozdanie z realizacji zadań programu i przedstawiał Radzie Gminy.

Głównym odbiorcą programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców. Program powinien służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

Przewodniczący Rady Gminy

Czesław Szarkowski